

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu Mgr. Juraja Čápa, PhD.

*Filozofiko-axiologické aspekty ľudskej smrteľnosti a problém eutanázie
a asistovanej samovraždy.*

Mgr. Juraj Čáp, PhD., si zvolil tému habilitačnej práce problematiku skúmania filozoficko-axiologických aspektov ľudskej smrteľnosti, umierania a smrti v kontexte s riešením otázok eutanázie a asistovanej samovraždy. Cieľom práce je, ako píše v úvode (str. 9) „ukázať, za akých relevantných podmienok môžeme legitímne hodnotiť smrť ako zlú, dobrú alebo indiferentnú a to nie len vo všeobecnosti, ale predovšetkým ak ide o problematiku eutanázie a asistovanej samovraždy“. Habilitačnú prácu predkladá (v súlade s plnením požadovaných kritérií FF UMB) ako súbor už publikovaných vedeckých štúdií, ktoré po doplnení nepublikovaného textu usporiadal do jednotného celku. Zámer autora treba oceniť najmä z toho dôvodu, že sa vyhýba ideologickému hodnoteniu smrti ako dobrej či zlej, ale pristupuje k nej z hľadiska poznania životného kontextu, v ktorom existujú dobré (racionálne) dôvody ju týmto spôsobom hodnotiť. Vidím však problém v tom, či interpretácia hodnotových aspektov smrti v životnom kontexte nie je zároveň aj jej ideologizáciou? To je aj moja otázka do rozpravy. Napriek tomu som však presvedčený, že autor svojim postojom k problematike smrteľnosti, umierania a smrti, ale aj eutanázie a asistovanej samovražde sa vymanil z pozície ideologických interpretácií naplnil zámer habilitačnej práce a v mnohých ohľadoch ho aj prínosne prekročil.

Predkladaná práca má (okrem príloh) rozsah 139 písaných strán hlavného textu a je členená na tri časti, ktoré sú ďalej štrukturované do podkapitol až do tretieho radu. Hneď na začiatku práce sa autor pokúsil kritickým skúmaním o terminologické ukotvenie problematiky smrteľnosti. Prostredníctvom diskurzu uskutočnil dôslednú analýzu pojmov ako smrť, umieranie, vedomie smrteľnosti a posmrtnosť, ktoré sa k problému ľudskej smrteľnosti vzťahujú. Ako príklad uvediem charakteristiku smrti podľa Bernata, ktorý ju poníma v troch rovinách (fázach) – filozofickej, filozoficko-medicínskej a medicínsko-vedeckej. Čo však v tejto kapitole ako celku považujem za zvlášť pozoruhodné, je, že otázky smrteľnosti interpretuje v kontexte Heideggerovho

ponímania bytia k smrti, čo mu umožňuje poukázať na zásadný význam vedomia smrteľnosti pre život človeka.

Napriek tomu, že práca pozostáva z relatívne samostatných štúdií, podarilo sa mu zreteľne naformulovať východiská, ktoré slúžia k prepojeniu otázok rozvrhu umierania s hodnotením smrti a smrteľnosti, čo je predmetom analýzy druhej kapitoly. V nej sa teda zaoberá problematikou smrti a ľudskej smrteľnosti z filozoficko-axiologickej pozície. V tejto kapitole pozitívne hodnotím predovšetkým to, akým spôsobom autor v časti 2.1 a najmä časti 2.2 poukázal na prepojenosť zmyslu života v hodnotovom svete človeka s axiologickými úvahami o smrti a ľudskej smrteľnosti. Problematiku samotného hodnotenia smrti dáva do súvislosti s tým, za akých okolností môžeme o smrti hovoriť, či je pre človeka hodnotovo indiferentná, alebo predstavuje preň zlo či dobro. Aj z hľadiska filozofického a vedeckého vari najaktuálnejšia a v súčasných diskurzoch najkonroverznejšia je tretia kapitola, v ktorej sa autor zaoberá problematikou eutanázie a asistovanej samovraždy. Začína ju terminologickým a typologickým objasnením týchto pojmov, ktorých obsah argumentačne dokladá rôznymi stanoviskami tých autorov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú. Treba však podotknúť, že sám neskĺzava do žiadnej z vyargumentovaných polôh, ale si zachováva neutrálny postoj.

V celej práci však najviac oceňujem, že autor podáva dôslednú terminologickú analýzu pojmov ako smrť, umieranie, vedomie smrteľnosti, posmrtnosť a nesmrteľnosť, samovražda, asistovaná samovražda, eutanázia a mnohých ďalších. Je prirodzené, že vzhľadom na jeho dlhodobé pôsobenie na lekárskej fakulte v Martine upriamil pozornosť práve na tieto pojmy. Originálnym spôsobom poukazuje na nejednoznačnosť hodnotenia umierania a smrti z pozície prvej osoby, z pozície, či je smrť pre človeka dobrom, alebo zlom a či je indiferentná. Je presvedčený, že vždy závisí od životných očakávaní, ktorým človek verí. Svoje závery vyvodil z množstva preštudovanej domácej a zahraničnej literatúry, ale aj z výskumov, ktoré na pracovisku uskutočnili. Možno teda prácu po obsahovej stránke hodnotiť ako prínosnú, najmä z pozície dnešného diskurzu v otázkach zomierania a smrti, čím sa môže stať aj vhodným teoretickým podkladom k verejnej diskusii o eutanázii a asistovanej samovražde. Rovnako pozitívne hodnotím zvolenú štruktúru práce, ktorá napriek

sumarizácii už publikovaných častí je členená tak, aby smerovala k cieľu, ktorý si autor vytýčil. S obsahom a štruktúrou práce korelujú aj zvolené metodické postupy, ktoré umožňujú adekvátne explikovať skúmané otázky, a ktoré svojou kritickou analýzou sú terminologicky blízke filozoficky analytickému uvažovaniu. V jeho metodológii sa stretávame aj s vhodným využitím myšlienkových experimentov. Rovnako i z formálneho hľadiska je text spracovaný jazykovo kultivovane, autorov štýl je jasný a zrozumiteľný.

Záver: Habilitant je citlivým diagnostikom problematiky ľudskej smrteľnosti, umierania a smrti, ktorú rieši v kontexte s otázkami eutanázie a asistovanej samovraždy. Tieto otázky nerieši len zo stroho filozofickej pozície, ale aj z pozície iných vedných disciplín. Nespreneveruje sa však poslaniu filozofie, pretože kladením otázok spochybňuje nepochybné pohľady na smrť, ktoré sa v dnešnej dobe možno zadajú samozrejme. Trpezlivo si kladie otázku, kedy a za akých okolností môžeme o smrti hovoriť, že je zlá alebo dobrá, a kedy sa k nej stavíme indiferentne. Nepatrí medzi ľahostajných, o problematike umierania a smrti píše zaujato. Svojim prístupom k spracovanej téme, kultúrnym rozhľadom, odbornou erudíciou riešiť zložité problémy smrteľnosti, umierania a smrti habilitant preukázal vysoké vedecko-pedagogické kvality, preto odporúčam bez najmenších pochyb prijať prácu k obhajobe a po jej úspešnej obhajobe odporúčam Filozofickej fakulte UMB udeliť Mgr. Jurajovi Čápovi, PhD. vedecko-pedagogickú hodnosť docent v odbore Systematická filozofia.

V Banskej Bystrici 16. 9. 2019

Prof. PhDr. Ján Šlosiar, CSc.